

Kórusünnep Bartók Béla tiszteletére a Zeneakadémián (Márkusné Natter-Nád Klára)	3-4. oldal
Bartók-év kezdete Kaposváron, 2016. március 8-9. (Dr. Kerekesné Pytel Anna).	4-5. oldal
Bartók embersége, magyarsága (Frideczky Frigyes)	5-6. oldal
Keszthelyi Helikon, 2016. április 22-23. (Nagy Ernő)	6-8. oldal
Márton és Miklós Savariából (Szentek dicsérete) (Kocsis Klára)	8-10. oldal
Járdányi Pál halálának 50. évfordulójára (Dr. Fehér Anikó)	10-11. oldal
Bónis Ferenc: Rákóczi-induló, Kossuth-Szimfónia, Székely Fonó /Könyvbemutató/ (Márkusné Natter-Nád Klára)	12-13. oldal
Kórusok az orgonaavatón (Kovács Mária)	13-14. oldal
„Nem sokaság, hanem lélek” (Kovács Mária)	14. oldal
Az énekes zene a hangszeres zene örök ideálja (- ks -)	15-16. oldal
Negyedszázados az Ádám Jenő Zeneiskola, névadója születésének 120. évfordulóján (Szabó Katalin)	16-17. oldal
Az egyetemi polgár mint leendő gyakorlati ember (tanár) (Berkési Sándor)	17-18. oldal
A gregorián ének ünnepe Vácott (Ruthner Judit)	18-19. oldal
Egy kis technika... 120. (Dr. Bruckner Adrienne)	19. oldal

KÖSZÖNTJÜK SZÜLETÉSNAPIJÁN

a 70 éves **Dr. KEREKESNÉ PYTEL ANNA** karnagyot, zenetanárt (1946. 07. 27.)

a 75 éves **TARDY LÁSZLÓ** karnagyot (1941. 07. 22.)

a 85 éves **CZIGÁNY GYÖRGY** író, zongoraművészt (1931. 08. 12.)

Sok szeretettel gratulálunk, további munkájukhoz jó egészséget kívánunk!

31. CSUTORÁS NEMZETKÖZI NÉPZENEI ÉS NÉPTÁNC TÁBOR

2016. augusztus 7-14.

Örkény, Fő út 5-7.

A Csutorás Nemzetközi Népzenei és Néptánc tábor már több mint 30 éve az egyik legpatinásabb hagyományörző nyári tábor, találkozási pont, ahol hivatásos zenészek, táncosok, népművelők, adatközlők, népművészek és a tanulni vágyók teremtenek évről évre életre szóló élményt. Népdalok, néptáncok, táncház, magyar népi hangszerek tanítása, néprajzi filmek vetítése, kézműves foglalkozások, népi mesterségek, hangszerkészítés, szakmai előadások, fürdés, Csutorás Strandfesztivál, szórakozás. Népművészek, zenészek, énekesek, táncosok Erdélyből, Moldvából, Gyimesből, Felvidékről, Délvidékről, Palócföldről, a világból. Zeng a "Győztesek éneke" a Csutorás Táborban. A Kárpát-medence népzenei, népdalverseny győztesek a Csutorás Táborban tanulnak jutalmazottként.

A Csutorás hetet két film örökíti meg, a Csutorás Mozaik 2016. és a Csutorás Gála, amelyek elkészülnek a tábor végére. Így az élmények DVD-n is hazavihetők, megmutathatók.

Információ: Birinyi Bella főszervező, bella.birinyi@gmail.com 36-20 222-6151
www.csutorastabor.hu

ZeneSzó

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége - KÓTA - lapja XXVI. évfolyam. A szerkesztőbizottság elnöke: Márkusné Natter-Nád Klára
Tagjai: Kéry Mihály, Nógrády László, Ruthner Judith, Vajna Katalin, Vass M. Katalin Főszerkesztő: Vadász Ágnes
A szerkesztőség címe: 1011. Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. I. em. 4. Tel.: 225 3713, E-mail: kota@kota.hu Postacím: 1537 Budapest, Pf. 406
Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.
A szerkesztőség írásbeli engedélye nélkül a lapban közölték nem használhatók fel.
Kiadja: A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége - KÓTA. Felelős kiadó: Vadász Ágnes főtítkár
A lap a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.
Előállítja: Gál Béla 2112 Veresegyház, Fő út 84. E-mail: aslreklam@gmail.com Tel.: (+36-30) 250-2416
HU ISSN 1215-0436
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága 1008. Budapest, Orczy tér 1. Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél.
E-mail: hirlapelofizetes@posta.hu Faxon: (06-1) 303-3440 További információ: (06-80) 444-444
Egy példány ára 300,- Ft Előfizetési díj egy évre 3000,- Ft (10 szám)

nka
Nemzeti Kulturális Alap

KÓRUSÜNNEP BARTÓK BÉLA TISZTELETÉRE A ZENEAKADÉMIÁN

A Budapesti Tavaszi Fesztivál zárónapján a KÓTA és a Zeneakadémia együttműködésével, nagyszabású zenei rendezvényt terveztek és szerveztek 2016. április 24-én délutánjára. A Liszt Ferenc téren a Zeneakadémia előtt népzenei együttesek táncosok bemutatóival készültek, akik a hangversenyre gyülekező vendégekkel, a nagy közönséggel közös éneklésben vettek volna részt. E jól előkészített program azonban a mostoha időjárás miatt elmaradt.

A Zeneakadémia Nagytermében 6 órakor kezdődő hangverseny sokszorosán kárpótolta a közönséget. Bevezetőként már megemlíthetjük, hogy kiemelkedően szép, különleges kórushangverseny volt.

Köszöntőt dr. Mindszenty Zsuzsánna a KÓTA elnöke mondott. Emlékezett, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma kb. egy évvel ezelőtt egy felhívást bocsájtott útjára, amelyben kérte a jelentős kulturális szervezeteket, hogy Bartók Béla születésének 135. évfordulóját méltóképpen ünnepeljék meg. „A mai nap az évforduló évében kiemelkedő esemény: három nagy intézmény: a Zeneakadémia, a Tavaszi Fesztivál és a KÓTA együtt álmodta meg a ma esti koncertet. Ezúton is szeretnék köszönetet mondani a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége nevében a Zeneakadémiának és a Tavaszi Fesztiválnak, személy szerint Bán Teodórának a Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatójának.

Bartók a magyar kultúra szerves része, de elismertsége bárhol a világon is vetekszik a legnagyobbakéval. Zeneszerzői életműve összekapcsolódva Kodály Zoltán zeneszerzői, zenepedagógusi és zenetudományi életművével a XX. században gyökerezve utat mutat a XXI. század emberének is. Balogh Zoltán az emberi erőforrások minisztere a Bartók év budapesti sajtótájékoztatóján januárban azt mondta: „Nem a magyarok teszik híressé Bartókot, hanem ő a magyarságot – ami az egész világon ismertté tesz bennünket, azt újra és újra fel kell fedeznünk ahhoz, hogy a miénk is maradjon”.

Reményeink szerint ez a mai hangverseny is ezt a célt szolgálja – kultúránk megőrzését – kívánom, hogy ez így legyen, ne csak az ünnep évében hanem a mindennapokban is.”

A hangverseny műsorközlője dr. Fehér Anikó volt.

A színpadon elsőként szerepelt a debreceni **Bárdos Lajos Leánykar** és a szegedi **Bartók Béla Nőiakar** (karnagya *Ordasi Péter*), valamint a **Debreceni Kölcsey Kórus** és a **Nyíregyházi Főiskola Kórusa** – (karnagya *Tamási László*)

Bartók Béla 1935-36-ban komponált 27 egyneműkarából először a következő művek hangzottak el: Tavasz, Levél az otthoniakhoz, Mihálynap-i köszöntő, vezényelt: *Ordasi Péter*.

Ezt követően hangzott fel: Elment a madárka, Madárdal, Párnás táncdal, vezényelt: *Tamási László*.

A következő fellépő volt a **Pécsi Bartók Béla Férfiakar**.

Az együttes az elmúlt évben ünnepelte fennállásának 70. évfordulóját. A kórust 35 éve *Lakner Tamás* vezeti. Ezen időszak alatt 48

díjat nyertek nemzetközi és hazai kórusversenyeken.

Legjelentősebb szakmai sikerüknek tartják, hogy ők vehették lemezre először Kodály összes férfikari művét a Kodály Összkiadás részeként.

Műsoruk Bartók férfikari műveiből: Tóth népdalok (1917), Est – Harsányi Kálmán szövegével (1903), Négy régi magyar népdal férfikarra (1910, átdolgozva 1926)

I. Rég megmondtam bús gerlice..., II. Jaj, Istenem mire várok..., III. Ángyomasszony kertje, bertje..., IV. Béres legény, vezényelt: *Lakner Tamás*

A szünet előtt szerepelt a: **Magnificat Leánykar**.

Előadásukban felhangzott Bartók Béla műve: Falun, 1924-ből. I. Lakodalom (Svatba), II. Bölcsődal (Ukolievarka), III. Legénytánc (Tanec mladencov).

Zongorán közreműködött: *Balázs János*, Liszt Ferenc-díjas, Junior Prima-díjas fiatal művész, aki 2015-ben elnyerte az MMA ösztöndíját, vezényelt: *Szebelédi Valéria*

A szünet végét jelző csengő szavára a közönség elfoglalta helyét, és ekkor *Arany János* lépett a színpadra. Kedves szavakkal felkérte a közönséget, hogy vegyenek részt a közös éneklésben. Bartók Béla gyűjtéséből három népdalt választottak:

Ablakomba, ablakomba..., Elindultam szép hazám-ból..., Által mennék én a Tiszán.

(A szünetben minden jelenlévőnek kiosztottak egy igen szép EMLÉKLAPOT, amely egyúttal a 3 népdal szövegét is tartalmazta.) Zongorán kísért: *Balázs János*.

Arany János határozott, lendületes vezényletével, csodálatos erővel szólalt meg a közös ének a Zeneakadémia Nagytermében.

Ezután zenekari tagok foglalták el a színpadot: a **Szabolcsi Szimfonikus Zenekar**, (zenekari igazgató: *Nagy Gyula*), mögöttük a **Nyíregyházi Pro Musica Leánykar**.

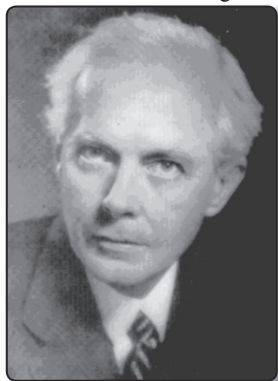
Bartók Béla: Hét egyneműkarának kisenekari kíséretes változatát (1937-41) adták elő.

A tételek: Huszárnóta, Ne menj el!, Resteknek nó-tája, Bolyongás, Cipósütés, Ne hagyj itt!, Legénycsú-foló, vezényelt: *Szabó Soma*

A következő fellépő a **Cantate Vegyeskar**.

Műsorukon szerepelt: a Magyar népdalok vegyeskarra (1930) Tétel: 1. A rab, 2. A bujdosó, 3. Az eladó lány, 4. Dal. A mű ősbemutatója 1936. május 11-én volt Kecskeméten, a Kecskeméti Városi Dalárda előadásában, *Vásárhelyi Zoltán* vezényletével. Ekkor csak a 2-4. tétel hangzott el. Vezényelt: *Sapszon Ferenc*.

Az ünnepi műsor befejezéséként a – **Cantate Kórus** (karnagya: *Sapszon Ferenc*), a **Budapesti Ifjúsági Kórus**

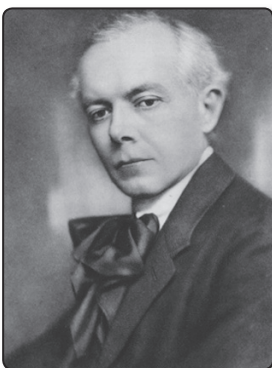

Bartók Béla

(karnagy: *Gerenday Ágnes*), a **Budapesti Monteverdi Kórus** (karnagy: *Kollár Éva*), közös előadásában hangzott el: Bartók Béla: Négy szlovák népdal (1907-ben komponált műve). A tételek kezdősora: Lányát az anya férjhez úgy adta, Havasi legelőn, Enni, inni van csak kedvem, Szóljon a duda már.

Zongorán közreműködött: *Dominkó István*. Vezényelt: *Sapszon Ferenc*.

A műsor befejeztével a közönség hosszan tartó tapsa jutalmazta a közreműködőket. A kórusok tisztán csengő éneke, a művek ze-

Bartók Béla

nei megfogalmazása, átértett előadása, az énekesek és karnagyok közötti belső összhang jól érzékeltette az énekkarok és karnagyok Bartók művészete iránti elhivatottságát mely záloga a magas színvonalnak. Ez az ünnepi hangverseny bizonyította, hogy kórusaink méltóak Bartók művészetére, és előadásaiikkal példát mutattak hazai és külföldi kórusok számára egyaránt.

Őszinte köszönet illeti az előadókat ezért a felejthetetlen zeni élményért.

Márkusné Natter-Nád Klára

A zeneakadémiai hangverseny képanyaga az újság hátoldalán található. A fotókat készítette: *Felvégi Andrea*

BARTÓK-ÉV KEZDETE KAPOSVÁRON, 2016. MÁRCIUS 8-9.

„Nem mi tesszük ismertté Bartókot a világban, hanem Bartók teszi Magyarországot ismertté”

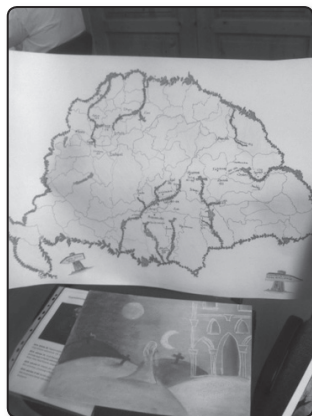
Így indította *Balog Zoltán*, az Emberi Erőforrások minisztere a Bartók évet.

A kormány hivatalosan is Bartók-évvé nyilvánította 2016-ot, a zeneszerző születésének 135. évfordulója alkalmából.

A Bartók nevet viselő iskolák, intézmények különös figyelemmel szervezik programjaikat, hogy hűek legyenek névadójuk, nemcsak a magyar és az európai zenetörténet, hanem az egyetemes zenei kultúra szempontjából is kiemelkedő művész munkásságához.

Kaposvár csatlakozott az emlékévi programjaihoz. A Zenekedvelők Egyesületének minden évben kiemelt programja egy-egy magyar zeneszerző munkásságáról vetélkedő szervezése. A vetélkedőn részt vevők a könyv jutalom mellett minden évben budapesti kiránduláson vehettek részt egy opera előadás megtekintésével összekötve, melyet támogatott a LIONS Kaposvári Klub és a Rotari klub is.

A vetélkedőkre általános és középiskolások egyaránt lelkesen készülnek, szívesen hallgatják Kodály, Bárdos, és most 2016-ban Bartók Béla műveit.

A vetélkedő két napos rendezvényén 10 csapat nagyon felkészült tudásról tett tanúbizonyságot, pedig nem voltak könnyűek a feladatok. Életrajzi TOTO, zenefelismerés, kereszt-rejtvény, idézetek kiegészítése, puzzle kirakása.

Nagy élményt jelentett a gyerekeknek, amikor beleltek magukat a népdalgyűjtés megjelenítésébe, Bartók Béla helyébe képzeltek magu-

kat. Remek hangulat kísérte a falusi jeleneteket és improvizálásokat.

Nemcsak a gyerekek, a zsűriben ülő *Kardos Kálmánné, Dr Csuka Zoltán* is rövid időre megfeledkeztek a pontozásról, végig kacagták a jeleneteket és meglepődve hallgatták a jól felkészített versenyzőket.

Nagyon szép rajzok készültek a kékszakállú herceg váráról, részletes térképek Bartók népzene gyűjtő útjáról és a 2016-os évben már megjelent országos és nemzetközi híryanagokról, Bartók megemlékezésekről.

A versenyeredmények a nemzetközi kórusversenyek mintájára

születtek. Ponthatárok között lehetett így több első, második hely. Jó is volt ez így, mert mindenki élvezte a feladatokat és nem a verseny-

eredmény volt már a lényeg, hanem a felkészüléskor szerzett tudás és az együtt eltöltött közös jó hangulat. *Kerekesné Pytel Anna* tanárnő

kedves tréfái, az összeállított feladatok olyan hangulatot teremtettek, hogy mindenki szívesen maradt volna még. Az éneklések, a népdal variációk sokáig megmaradnak emlékezetünkben. A Bartók hangverseny, a táncok, a vetélkedők mind azt igazolják, hogy nekünk

Bartók Béla neve, a zenéje, munkássága kedves és maradandó marad. A programot támogatásra érdemesnek fogadta el a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága is. Reméljük, hogy sok iskolának része lesz ilyen élményben a Bartók évben és még sok-sok évben. Kellenek hozzá ilyen lelkes tanárok, mint akik erre a vetélkedőre is felkészítették tanítványaikat. Köszönjük munkájukat a versenyzők nevében: Molnár Dániel csapata.

Eredmények: Általános iskolásoknál:

Kodály Központi –Kodály Berzsenyi Tagiskola csapatai **első helyezést** értek el. Középiskolásoknál: **Lorántffy- Zichy/3-as** csapatok **első hely**, **Klebelsberg-Zichy/1-** **Táncsics/8-as** csapatok **második hely**, **Táncsics/7-** **Zichy** csapatok **harmadik helyezést** kaptak.

Dr. Kerekesné Pytel Anna

BARTÓK EMBERSÉGE, MAGYARSÁGA

Frideczky Frigyes tíz éve írt megemlékezése

A százhuszonöt éve, (ma 135 éve) 1881. március 25-én Nagyszentmiklóson (Erdélyben) született Bartók Béláról, a XX. század egyik legnagyobb zeneszerzőjéről és zongoraművészeréről, a világjelentőségű népzene kutatóról írni, nálam elhivatottabbak vannak – több tucatnyian. Én inkább az ember kikezdetlenül szilárd meggyőződéséről, magyarságának a népek barátságával szorosan egyvüvé tartozó nemzetközösségéről beszélnék, kinek halála nemcsak a magyar nép fájdalmas tragédiája, hanem a világkultúra, az egész emberiség mérhetetlen vesztesége.

Bartók Béla művészete Arnold Schönberg, Igor Sztavinszki, Dimitrij Sosztakovics, Szergej Prokofjev műveivel egyetemben, az emberiség meghatározó, figyelmeztető zenei felsikoltása volt, a humanizmus megsemmisítése, a kiürült emberi együttérzés sivársága ellen. Ám utolsó műveiben már nem csupán a kétségbeesett tiltakozás szólt meg sztentori hangon a rideg embertelenség, az „Endlösung” (végső megoldás) precízen kidolgozott, rigorózus, „tökéletes halágyára” ellen, hanem a küzdelemben, kínok közt megtalált emberi harmónia, az újjászületés világmegváltó felismerésének frissen csobogó forrása, amely már az Óceán felé megindult magára találás új folyamat sejdítette: az iszonyatos világdisszonancia tagadásán túl, a Béke megérdemelt, minden emberi fül számára érthető és felfogható, magára ismert harmóniáját.

„Csak azt sajnálom, hogy tele poggyással kell elmennem” mondta, közeli eltávozását tudtul véve – mert már az utolsó művei: a Concerto a III.

Zongoraverseny, s a befejezetlen Brácsaverseny mindazt közölte az emberiséggel, hogy ez a zene már nem csupán a világkultúra totális felperzselését célzó barbárság ellen tiltakozó, kemény kopogású afrikai dobzene, sem a Bali-szigeti őslakok főleg ütőhangszerekből álló gamelán-zenéjének gyermeki örömujjongása, hanem az újjászületett, magáratalált emberiség mindenki által befogadható, bensőséges hozsannája.

Bartók patriotizmusa, hazaszeretete, nem szorítkozott a Habsburgok gyűlöletére, az osztrák hadsereg zsarnoksága elleni tiltakozásra. A homo publicus s ezzel együtt a homo politikus ténykedése nem merült ki magyaros öltözékében, a népi bútorok közötti otthonosságban, húga nevének Elzáról Bözsire magyarításában, még abban sem, hogy családjában nem tűrte a német nyelv használatát. Az 1904. január 13-án bemutatott Kossuth-szimfónia határozott hazafiságának még csak korai (de hatásos!) kinyilvánítása.

„Én részemről egész életemben minden téren mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni, a magyar nemzet és a magyar haza javát,” – demonstrálta, édesanyjának 1903 szeptember 8-án írt levelében. Végrendeletében pedig határozottan hangsúlyozta, hogy amíg eltűnjük, hogy Budapesten Hitlerről és Mussoliniról elnevezett tér (Körönd és az Oktogon) miatt pirulhatunk, addig Magyarországon róla sem várost, utcát, vagy teret, sem óvodát, iskolát, egyetemet: egyetlen intézményt sem nevezhetnek el, szobrot nem állíthatnak, s egyetlen falon sem fűgghet arcképe.

Bartók magyarsága nem visszafelé tekintett, hanem előre, a társadalmi haladás, az európai kultúra felé. Az 1906-tól kezdett magyar-, szlovák-, román-, rutén- és délszláv (s arab, török) népzene gyűjtése s rendszerbe foglalása túlnőtt nemzeti-zenei céljain.

A nem magyar nemzetiségek iránti érdeklődése is több volt, mint pusztá összehasonlító folklorisztika. Nemzetiségi szimpátiába hang-

súlyosan kifejeződött rokonszenve a hasonló sorsú népek iránt. (Az 1918-ig gyűjtött mintegy 3500 román, és több mint 3200 szlovák dallam e népek zenéjének máig legfontosabb törzsanyagát jelenti.)

Ha Bartók folklórizmusának jelentősége csupán a Kárpát medence népeinek hatalmas gyűjteményeire s rendezésére szorítkozna, az is jelentős, a né-

pek barátságát szolgáló, nemzetközi tett lenne. De ezek a magyar-, szlovák-, román-, délszláv stb. dallamok, Bartók zeneműveinek szerves részeivé váltak. A Táncszvit, a Román táncok, a Négy szlovák népdal, a Magyar képek, a Tizenöt magyar parasztdal, s a Cantata Profana (szövegét románból, maga fordította) csupán kiragadott csekélység a teljességből.

Frideczky Frigyes

KESZTHELYI HELIKON, 2016. ÁPRILIS 22-23.

„Itt, a kék Balaton partja virányain,
Hol minden mosolyog, mint az aranyvilág,
Hol dús búzavirág rengedez a mezőn,
S a halmok koszorús oldalain ragyog
A százféle gyümölcs s a zamatos gerezd;
Itt a keszthelyi zöld parton emelkedik
A csendes Helikon.”

/Berzsenyi Dániel: Keszthely/

Ismét részesei lehettünk a gróf Festetics György által megálmodott és megvalósított helikoni ünnepegeknek. Köszönet és hála a lelkes utókornak. Április 21-23-ig több ezer művészetet kedvelő középiskolás diák adott randevút egymásnak a Balaton-parti városban, hogy 18 kategóriában összemérjék tudásukat.

A helikoni rendezvények krónikája közel 200 éves múltra tekint vissza. Az első rendezvényre 1817. február 12-én került sor. Olyan jelentős személyiségek vettek ezen részt, mint Berzsenyi Dániel, Horváth Ádám, Dukai Takáts Judit.

Az újkori helikoni ünnepegeket 1958 óta rendezik, de az igazi megújulásra, a hagyományokhoz való visszatérésre a 90-es években került sor. A 2008-as, 50 éves jubileumon a résztvevők száma meghaladta a 4000 főt. A helikoni parkban felállított emlékművön Jókai sorai olvashatók: „*És lesz népünk, amely hazájának örül, mely nevének dízére munkál, lesznek nagy embereink, kiket a világ bámulni fog*”. Ezen sorokat igazolja egy fontos esemény. 1965-ben itt hangzott el először a szerző jelenlétében Kodály Zoltán Kisfaludy Sándor szavaira írt Mohács című vegyeskari alkotása. A művet a Pécsi Nagy Lajos Gimnázium vegyeskara szólaltatta meg *Ivasivka Mátyás* karnagy úr vezényletével.

A Magyar Kodály Társaság elnöksége képviseletében a kórusokat hallgattam a Balatoni Múzeumban. Három kategóriában /nőikarok, vegyeskarok, kamarakórusok/ összesen 54 énekkar mutatta be versenyprogramját az országos hírű, neves szakemberekből álló zsűri előtt – Thész Gabriella, Gráf Zsuzsanna, Tillai Aurél –, és örvendeztette meg a mindvégig telt házas publikumot.

Szívet gyönyörködtető és örömdetes, hogy ennyi város, iskola küldte el kórusait a fesztiválra. Volt olyan iskola, ahonnan mindhárom kategóriában énekeltek a diákok.

Ők a KÓTA díszoklevelét kapták:

**Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziuma,
Nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium,
Nagykanizsai Piarista Gimnázium,
Veszprémi Lovassy László Gimnázium**

Míndez ékes bizonyítéka annak, hogy ahol az iskolavezetés, a tanári kar, a szülői háttér közös ügynek tekinti a kórusmuzsikálást,

ott az eredmények sem maradnak el.

Meg kell említenünk, hogy néhány városból

több kórus is érkezett a Helikonra - Pécs /15/, Nagykanizsa /6/, Veszprém /5/, Székesfehérvár, Kaposvár 3-3/- jelezvén, hogy milyen sokan nyitottak a szép

énekszóra. Ugyanakkor sajnáljuk, hogy olyan nagy zenei múlttal rendelkező város, mint Győr, ezúttal sem képviseltette magát.

Öröm volt látni, hogy a hallgatóság soraiban ott voltak az iskolaigazgatók, tanárok, szülők, iskolatársak, akik nem egyszer felállva éljeneztek az

éneklő diákokat.

A zsűri ezúttal is nagyra értékelte a színes műsor összeállítását, a tiszta intonációt, az átélt éneklést, a stílusos előadást. Kritikusan szólt mindezekről.

A műsorok összeállításában nagy örömeinkre gyakran csendültek fel magyar és kortárs zeneszerzők művei. Többek közt Kodály Zoltán, Bartók Béla, Bárdos Lajos, Farkas Ferenc, Tillai Aurél, Balázs Árpád, Kocsár Miklós, Halmos László, Daróci Bárdos Tamás remekei.

Sok szép ízes, szépen válogatott népdalcsoport, éteri hangzású gregoriánt is hallhattunk. Különösen emlékezetes volt a dunaújvárosi Széchenyi István Gimnázium vegyeskarának citerával kísért

népdalcsoakra /karnagy: Pocsai Mária/ és a nagykanizsai Piarista Gimnázium Gregorián Scholájának produkciója.

Tudjuk, hogy napjainkban milyen nehéz a fiúkat rávenni az éneklésre, ezért is örültünk a szépszámú vegyeskarnak és a két fiú kamarakórusnak. Példa értékű szakmai munka dicséri a karnagy kollégákat. Sokat beszélünk mostanában a mindennapos éneklésről. Látva és hallva a sok éneklő diákot, a mosolygós arcokat, nincs okunk panaszra.

A fesztivál méltó zárásaként valamennyi kórus előadásában Kodály Zoltán- Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz kánonját vezényelte *Hoppál Péter* karnagy, kultúráért felelős államtitkár. Zúgott, zengett több száz torokból: „Nem sokaság, hanem lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat”.

A bemutatókat követően a Fótéri templomban a 2 évvel ezelőtti rendezvény legjobbjai adtak ünnepi hangversenyt *Kertész Attila* karnagy úr kiváló konferálásával.

A zsűri elnöke, *Tillai Aurél* karnagy úr Kisfaludy Sándor: Mohács c. verséből vett idézettel zárta az értékelést: „Él magyar, áll Buda még! a múlt csak példa legyen most, /S égve honért bizton nézzen előre szemünk, / És te virulj, gyásztér! a béke magasztos ölében, nemzeti nagylétünk hajdani sírja, Mohács!”

Arany minősítést kapott **19**, **ezüst** minősítést **18**, **bronz** minősítést **11** kórus, emléklapot vehetett át 6 énekkar.

Fődíjas kórusok:

Pécs, Református Kollégium Vegyeskara

karnagy: *Pap Tamás*

Pécs, Szent Mór Katolikus Gimnázium

karnagy: *Stauróczky Balázs*

Pécs, Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnázium Laudate Fiú

Kamarakórusa karnagy: *Havasi Gábor*

A Magyar Kodály Társaság díszoklevele és különdíjai:

Nagykanizsa, Batthyány Lajos Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Cseke József*

Kodály Zoltán: Horatii Carmen előadásáért

Pécs, Szent Mór Katolikus Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Stauróczky Balázs*

Kodály Zoltán-Balassi Bálint: Szép könyörgés előadásáért

Pécs, Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának Laudate

Nőikara karnagy: *Havasi Gábor*

Kodály Zoltán: Egyetem-begyetem előadásáért

Nagykanizsa, Piarista Gimnázium Kamarakórusa

karnagy: *Ráczné Bella Cecília*

Kodály Zoltán: A szép énekszó műzsájához előadásáért

KÓTA Díj, meghívás Budapestre, a 2017. évi ünnepi Kodály hangversenyre:

Pécs, Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának Laudate Fiú

Kamarakórusa karnagy: *Havasi Gábor*

A KÓTA díszoklevele és különdíjai:

Székesfehérvár, Teleki Blanka Gimnázium Fiú Kamarakórusa

karnagy: *Auth Ágnes*

A Bartók művek kiváló előadásáért

Székesfehérvár, Kodály Zoltán Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Kneifel Imre*

A változatos műsor összeállításáért

Dunaújváros, Széchenyi István Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Pocsai Mária*

A leghitelesebb népdalcsoport előadásáért

Dunaújváros, Bánki Donát Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Ujházy Krisztina*

A színes műsor összeállításáért

A Bárdos Társaság Díszoklevele:

Veszprém, Vetési Albert Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Tóth Zsuzsanna*

Bárdos Lajos: Tiszai dallamok előadásáért

Veszprém, Lovassy László Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Tóth Mária*

Bárdos Lajos: Tréfás házassító előadásáért

Székesfehérvár, Kodály Zoltán Gimnázium Vegyeskara

karnagy: *Kneifel Imre*

Bárdos Lajos: Széles a Duna előadásáért

A keszthelyi Vajda János Gimnázium Öregdiákok Egyesületének küldöndője:

Veszprém, Padányi Bíró Márton Katolikus Gimnázium Schola Kamarakórusa

karnagy: *Zsilinszky Cecília*

Külön köszönjük Keszthely város vezetőségének, pedagógusainak áldozatkész, lelkiismeretes munkáját. A kórusbemutatók mintaszerű szervezéséért, és lebonyolításáért *Kendei Gusztávné* rendezőnek, a *Helikon* Kórus karnagyának és munkatársainak, *Pálné Szelencsik Klára* és *Varga Zsuzsa* karnagyoknak külön is köszönjük, hogy példamutató figyelmességgel segítettek a résztvevő kórusok és vezetőik munkáját.

„Oh múzsák, ne féljétek a fegyvert. A Békével van magyar földön lakhelyetek. Jer, zengjétek a nemes vérral nyert Hazát, és ezt zengjük mi is tiveletek.”

Dukai Takáts Judit

Nagy Ernő

MÁRTON ÉS MIKLÓS SAVARIÁBÓL

Szentek dicsérete

A szombathelyi Nyugat-magyarországi Egyetem Berzsényi Dániel Vegyeskara Szentek dicsérete címmel nagy sikerű hangverseny adott május 12-én a Budapest Belvárosi Szent Mihály-templomban. Társrendező a KÓTA, a hangversenyt az NKA támogatta.

A 2016-os Szent Márton-év jegyében megrendezett hangverseny a 2009-ben kezdődött nagyszabású *Mennyei-földi Harmóniák Egykor és Ma* sorozat részeként hangzott el, amelynek szervezője az egyetem HangMűhelye és Berzsényi Dániel Vegyeskara. A nagyszabású program célja – miként elnevezése is jelzi –, hogy a régi és a művek írására felkért jelenkori magyar zeneszerzők „égi-földi harmóniái” egyazon hangversenyen hangozzanak el, módot adva a tiszteletadásra, az összevetésre. A sokféle kulturális programot felölelő, több éve tartó sorozat nyitányaként 2009 és 2014 közt a zeneszerző Esterházy Pál herceg tiszteletére öt városban – Sopron, Budapest, Veszprém, Róma, Szombathely – rendeztek hangversenyeket. Ezeknek a rendezvényeknek egyik állandó fellépője, szereplője – miként a május 12-i hangversenynek is – a szombathelyi egyetemen tanító *Vinczeffy Adrienne* karnagy vezette **Berzsényi Dániel Vegyeskar**.

A mostani hangversenynek különös hangsúlyt adott, hogy a három elhangzott mű közt egy ősbemutató és egy budapesti bemutató is volt. Elsőként *Horváth Barnabás Szent Márton Savariában születék* című vegyeskari művét (ősbemutató), utána *Joseph Haydn Szent Miklós-miséjét*, harmadikként pedig *Horváth Barnabás Szent Miklós csudatettei* című művét (budapesti bemutató) hallhattuk. A művek megszólaltatásában a **Savaria Szimfonikus Zenekar**, *Virágh András* orgonaművész valamint négy szólista, *Kiss Noémi* (szoprán), *Magyar Szilvia* (alt), *Kéring László* (tenor) és *Kovács István* (basszus) működött közre. A két kortárs Horváth Barnabás-mű társaságában elhangzó Haydn-mise nem véletlenül került egyazon műsorba, hiszen ez a Haydn-mise szervesen kapcsolódik Horváth Barnabás Szent Miklós csudatettei című művéhez. Ugyanis a Haydn-mű keletkezésében szerepet játszottak az Esterházyak, Joseph Haydn

Eszterházán, Esterházy „Fényes” Miklós herceg szolgálatában írta meg a herceg védőszentjéről, Szent Miklósról elnevezett miséjét.

A *Mennyei-Földi Harmóniák Egykor és Ma* sorozat valamennyi hangversenye évek óta komoly kihívást és erőpróbát jelent mind *Vinczeffy Adrienne* karnagnak, mind a kórusnak és valamennyi résztvevőnek, mivel nemcsak zömében nagyszabású régi művek betanulásáról, bemutatóiról van szó, hanem – a sorozat egyik célkitűzéséhez híven – modern kortárs magyar zeneszerzők felkérésre írt új műveinek bemutatásáról is. A mostani hangverseny, miként a sorozat korábbi hangversenyei, bizonyították, hogy ennek a komoly és nehéz kihívásnak valamennyi előadó ezúttal is nemcsak kiválóan megfelelt, hanem felemelő zenei élményt is nyújtott.

Vinczeffy Adrienne a megerőltető karnagyi teljesítmény, a hangverseny után már megkönyebbülten fellélegezve elmondta, hogy mostani hangversenyre felkészülés karnagyi munkája mellett számos más feladattal is meg kellett birkóznia: a sorozat szerteágazó egyéb teendőivel – szerzők új művek írására felkérésével, kottakiadással, hangfelvételek készítésével, kiállítások szervezésével – kellett foglalkoznia, ezenkívül egyetemi tanári munkája is alaposan igénybe vette.

– A tanítványaimmal nemrég mutattuk be Bartók 27 egynemű karát a szombathelyi Bartók Teremben, középiskolás diákoknak – mondta. – Számomra is meglepő módon a diákok nagyon figyeltek. Most mondja valaki, hogy a fiatalok nem

szeretik Bartókot? A harmadéveseim szigorlatoztatása is lekötött, huszonkét művet vezényeltek. Remélem, a mostani hangversenyből sikerül egy jó lemezt vagy DVD-t készíteni. A felvétel ugyan jó, de van benne néhány apróság, amit javítani akarok. Azt a főpróbáról vágjuk majd bele, így természetesen a hangzása is parányival szebb lesz, mint a hangverseny nyers változata – mondta.

Ugyancsak a hangverseny után megkérdeztük Horváth Barnabás zeneszerzőt is.

– Elég ritkán kapunk hírt egy-egy új zenemű születéséről, ezért örvendenünk kell, hogy ez a koncert egy Horváth Barnabás-ösbemutatóval és egy másik műve budapesti bemutatójával is büszkélkedhet. Miért, mikor, és felkérésre írta-e ezeket a műveit?

– Szent Márton Savariában születék című kórusművem nem felkérése írtam. A szombathelyi Művészeti Gimnázium tanára, Molnár Dániel egy utcai beszélgetésünk alkalmával hívta fel a figyelmemet 2015-ben a közelgő Szent Márton-évre, amelyet Szombathelyen ünnepségsorozattal és különféle rendezvényekkel szándékoznak megünnepelni 2016-ban. Megkérdezte tőlem, gondoltam-e arra, hogy én is írjak Szent Mártonnal kapcsolatban valamilyen művet. Ezen elgondolkodtam, később pedig megszületett két rövid a cappella vegyeskari művem, *Két ének Szent Mártonról* címmel. Ennek első darabja a Szent Márton Savariában születék című kórusmű. A darabot nem sokkal később odaadtam Vinczeffy Adrienne-nek – minden különösebb szándék nélkül –, aki másorra tűzte az elsőt közülük. A darab ösbemutatója 2016. május 12-én volt Budapesten a Belvárosi Szent Mihály-templomban.

A másikat, a Szent Miklós csodatettei című oratórikus művet 2014 nyarán írtam (ekkor még csak zongorakísérettel lett kész), a zenekari hangszerelés 2015 januárjában készült el. Vinczeffy Adrienne ösztönzésére és felkérésére írtam a célból, hogy Esterházy „Fényes” Miklós – Joseph Haydn kenyéradó gazdája – születésének 300. évfordulóját (2014) méltó, ünnepélyes koncerttel tudja megünnepelni a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ (NYME SEK) Zenei Intézeti Tanszéke.

Vinczeffy tanárnő, karnagy elképzelése az volt, hogy Joseph Haydn Szent Miklós-miséjének társaságában mutatná be az én készülő művet is. A két művet Szent Miklós személye kapcsolja össze. Haydn miséje eredetileg Esterházy Miklós tiszteletére (is) íródott, és az én kompozíciómmal együtt a két darab egy koncerten elhangzásával szerettek volna „Fényes” Miklós emléke előtt tisztelni. A teljes (zenekarra hangszerelt) művem bemutatója 2015. május 14-én volt Szombathelyen, a Bartók Teremben, de ezt megelőzően részletek hangzottak el belőle Szentgotthárdon, Sopronban és a szombathelyi Zenei Tanszék Liszt Termében.

– Hogyan kapcsolódik e két műve a Mennyei-Földi Harmóniák Egykor és Ma sorozathoz?

– Ez a sorozat rendkívül impozáns és kiterjedt vállalkozás, amely több éve tart, amelyen belül kiadványok (CD-k, kották stb.) jelentek meg, eddig is, és hangversenyek egész sorát rendezték meg. A projekt a címét Esterházy Pál Harmonia Caelestisétől (1712-ben jelent meg) kölcsönözte, és sok más mellett alapvető célja, hogy a régi és új kortárs zeneszerzők műveit egymás mellé állítva és egymás mellett előadva mutassa be az egykori és a mai „mennyei harmóniák”-at.

– Mi ragadta meg ebben a két szentben?

– Szent Márton 1700 évvel ezelőtt Savariában látta meg a napvilágot, így kötődik ehhez a városhoz, amelynek egyetemén tanítok. A Szent Márton Savariában születék vegyeskar szövege a XVII. században keletkezett, és ismeretlen a szerzője. Némi keresgélés után bukantam rá az interneten. A szöveg XVII. századi nyelvezete és szépsége ragadott meg, és úgy éreztem, jól zenésíthető.

Szent Miklós pedig a zeneszerző Esterházy Pál herceg révén lett fel a figyelmemet. A Szent Miklós csodatettei szövegét szintén az interneten kutattuk fel Vinczeffy Adrienne-nel közösen. A szöveg már megjelent a XIX. században, sőt lehet, hogy korábban is, és később régi magyar szövegeket tartalmazó gyűjteményekben. Az általam megzenésített magyar nyelvű szöveg a XVI. század első felének veretes magyar nyelvén íródott: Péchy Ferenc munkája 1529-ben látta meg a napvilágot. (Péchy plébános volt Pécs környékén.) A magyar szöveg mintájául egy XV. századi latin nyelvű himnusz szolgált, szerzője Anthonius Manicellus Veliternus (1452–1505) volt. Az eredeti himnusz címe: Hymnus, in divum Nicolaum Pontificem. Ezt fordította és költötte át kismértékben Péchy Ferenc 1529-ben. Az eredeti latin himnusz és Péchy magyar változata egyaránt Szent Miklós különféle csodaszámába menő tetteit írja le. Például hogy a „szegén embernek három szűz leányá”-t hogy óvta meg kincsek adományozásával a zülléstől; hogy a zsvány, ki „adósságát nem akarja meg adnia”, hogy tért meg, keresztkedett ki; vagy hogy Szent Miklós meggyilkolt gyermekeket támaszt fel... Őt csodatételét zenésítettem meg, hozzá bevezetést és befejezést komponáltam, így lett héttételes a mű.

– Egy kis műfaji kíváncsiskodás: mi az az „oratórikus képek” a Szent Miklós csodatetteiben?

– Az „oratórikus képek” elnevezés nem műfaji megjelölés, ilyen műfaj nincs. Ez csupán alcím, amellyel megpróbáltam körülírni, hogy nem kantátáról, és nem oratóriumról van szó. (Nem oratórium, mert a műnek nincs egyetlen végigvezethető története, hanem minden egyes tétel külön történetet mond el, ráadásul oratóriumnak túl rövid, mivel az oratóriumok általában fél óránál hosszabbak. Kantáta pedig azért nem, mert a kantáták általában rövidebbek, mint az én művem, és nemigen van drámai cselekményük.) A darabom a két műfaj határán áll: se nem kantáta, se nem oratórium, hanem képek, történetek sorozata.

A mű zenei nyelvezete tradicionális, kevés modernista elem van benne. Ennek oka, hogy a szöveg és a hangverseny koncepciója hagyományosabb zenei nyelv használatára sarkallt, és igyekeztem a kórusnak jól énekelhető zenei anyagot írni.

A Szent Márton Savariában születék kórusmű meghatározásom szerint „műnépekné”, ami azt jelenti, hogy anélkül, hogy bármilyen már létező népének dallamát átvettem volna, próbáltam olyan dalokat kitalálni, mintha valódi népének lenne. Ehhez előzőleg meg kellett ismerkednem a Szent Mártonról szóló népének stílusvilágával.

– Mennyire volt elégedett a bemutatók színvonalával?

– Mind a 2015. májusi, mind a mostani, 2016. májusi budapesti bemutató előadásairól elmondhatom, hogy mindent megtettek a darabok sikeres előadása érdekében. A legnagyobb köszönettel és hálával Vinczeffy Adrienne karnagnak, az előadások karmesterének és az egész projekt fő szervezőjének tartozom, mert az ő állhatatos, kitartó küzdelme nélkül egyik hangverseny se jött volna létre. Karnagi, betanítói munkáját külön is maximális elismerés illeti, mert a Berzsényi Dániel Vegyeskar makulátlanul és fölényesen tudta a da-

rabokat mind a szombathelyi, mind a budapesti hangversenyen. (Ezt csak azért hangsúlyozom külön is, mert – főiskolai kórusról lévén szó – egy év alatt kicserélődött a kórustagok egy része, vagyis kétszer kellett megtanulniuk a műveket. Nagy köszönettel tartozom a Savaria Szimfonikus Zenekarnak is, hogy két alkalommal is közreműködött a darabok magas színvonalú előadásában. Kiss Barna igazgató mérhetetlen nagyvonalúságát nem lehet elégszer megköszönni, mert nélküle se a szombathelyi, se a budapesti hangverseny nem jöhetett volna létre. A szólisták mindkét hangversenyen tudásuk legjavát nyújtva felkészülten adták elő a műveket.

Kocsis Klára

„...amit a tanár úr csinál, az a legszebb!”

JÁRDÁNYI PÁL HALÁLÁNAK 50. ÉVFORDULÓJÁRA

Aki valaha is hegedülni tanult zeneiskolában, nem lehet, hogy ne találkozott volna Járdányi nevével. Másokkal együtt írt hegedűiskolája máig is elkerülhetetlen, mert a legjobb.

Járdányinak e földön nagyon kevés, mindössze 46 év adatott. Mégis bátran mondhatjuk, hogy teljes életet élt. Zeneszerzőként bizonyosan sokat elvitt magával. De amit a népzene kutatás terén alkotott, az teljes egész. Egy bizonyos, ha folytathatta volna munkáját, ma máshol tartana a tudomány, másként, talán egységesebben tekintenénk népdalainkra.

Nagyapja Paulovics József kántor-tanító, iskolaigazgató, apja Járdányi Paulovics István régészprofesszor. Maga Járdányi is Paulovics Pál néven született, csak 18 éves korában magyarosította nevét Járdányira (egy középkori ős után, apja is ekkor választotta kettős vezetéknevét). Zenei tehetségére hamar fény derült, hegedűtanulmányait 1928-ban Rómában kezdte el (apja egy évig ott volt régészeti tanulmányúton). Hazatérve, Budapesten Votisky Ilonánál folytatta a hegedűt, majd elkezdett zongorázni, 1933-tól pedig zeneszerzést is tanult Bárdos Lajosnál. Gyermekkorától rajongott Bartók Béla és Kodály Zoltán műveiért. 1930-ban a ciszterciek Szent Imre Gimnáziumába iratkozott be, ahol tanára volt többek között Rajeczky Benjámín a híres szerzetes, zenekutató is. 1936-ban felvételt nyert a Zeneművészeti Főiskolára, ahol Kodály Zoltán (zeneszerzés), Zathureczky Ede (hegedű) és Kósa György (zongora) tanítványa volt. 1938-ban leérettségizett, és – zeneakadémiai tanulmányai folytatása mellett – beiratkozott a Pázmány Péter Tudományegyetem néprajz szakára. Néprajzból 1942-ben diplomázott, egy évvel később pedig doktorált A kidei magyarság világi zenéje című disszertációjával. A gyűjtés része volt a Teleki Pál miniszterelnöksége alatt elindult erdélyi ún. Borsa-völgyi kutatásoknak, amelynek keretében néprajzkutatók, falukutatók járták a falvakat a hagyományokat keresve. Kidén, a Kolozs megyei mintegy 750 lakosú faluban Járdányi mellett kutatott Volly István, Veress Sándor is, ők egyházzenei anyagot kerestek, valamint Vincze Lajos, ő pástordalokat. A címül felhasznált idézet egy kidei parasztembertől való, ő mondta ezt így magának Járdányinak. Az alig huszoneves fiatalembert tisztelték, becsülték, közelükbe engedték az egyébként csökönyös falubéliek.

Járdányi munkája afféle népzenei monográfia, azaz mindenre kiterjedő gyűjtés, Járdányi „szociológiai” szemléletűnek mondja. Ezt csak egyetlen hasonló méretű mű előzi meg, Vargyas Lajos Áj falui gyűjteménye. Az ez előtti két monografikus mű közül jelentős a szintén Telekihez köthető kemsei,

Baranya megyei gyűjtés, ahol a zenei anyagot Kerényi György jegyezte fel és adta közre.

Járdányi 1942-ben diplomázott a Zeneakadémián is hegedűművészként és zeneszerzőként.

Először zenekritikusként dolgozott a Forrás, a Szabad Szó, a Válasz, a Valóság és más lapok számára. Méltatója, Berlász Melinda zenetörténész szerint a zenekritika „nagy vezető egyénisége” volt. 1946-ban a Zeneművészeti Főiskola tanára lett, ahol 1959-ig tanított. Ekkor az 1956-os forradalomban betöltött szerepe és „káros politikai nézetei miatt” (a Forradalmi Értelmiségi Bizottság tagja volt) távoznia kellett. Eltávolításának oka valószínűleg akkor vitatott politikai tartalmú beszéde volt tanáráról, Zathureczkyről. Maga Kodály

állt ki mellette, levelezvén Kádárral, aki Kodály iránti nagybecsülését itt is megemlíti.

Tanítványai nagy szeretettel emlékeznek rá. Kodály jobbkezének tartották a fiatal tanárt. Neves tanítványai voltak: Kurtág György, Szabó Helga, Devich Sándor, Olsvai Imre. Szabó Helga így emlékezett rá a Magyar Zene című folyóiratban, 1992-ben: „Tanszakunk számára Járdányi tanár úr adott rangot, méltóságot. Lenyűgöző tudása a jellem szilárdságával, az akarat meggyőző erejével társult.” Kurtág egy filmben így beszélt: „Évekre megbénultam. Mindig a komponálás volt az, ami nem ment. Ezért azok, akik ilyenkor segíteni tudtak, azok tényleg az életem legfontosabb személyiségeivé váltak. Az első és talán legdöntőbb Járdányi Pali volt. Valami egészen fantasztikus segítséget tudott nyújtani. Nagyon sok időt szánt rám és ránk. Valahogy belülről

segített, arra vezetett rá, hogy mi csináljuk meg a dolgunkat.”

Közben, 1948-tól az Tudományos Akadémia Népzeneutató Csoportjának munkatársa, majd vezetője is volt. Ő rendszerezte, részben szerkesztette a Magyar Népzene Tára I., IV. és V. kötetét (Gyermekjátékdalok 1951, Párosítók 1959, Siratók 1966). A VI. kötetrel induló nem tematikus dalokat tartalmazó kötetek kiadása a mai napig az ő rendszerezési elvei alapján folyik.

Rendszere, mely nyomtatásban 1966-ban jelent meg (Járdányi: Népdaltípusok I. és II.), amely a dalok dallamvonalát veszi alapul, így alkotva típusokat. A típus elvet aztán átveszi Dobszay László, aki munkatársaival megalkotja a Típusrendet – az előző rendszerek tanulságainak és eredményeinek felhasználásával.

Zeneszerzői munkásságára Bartók és Kodály művészete hatott, ez főleg első alkotói periódusában figyelhető meg. Az 1950-es évek elejétől a magyar népdalok világa vált művei elsőrendű inspirációjává, amikor népdalfeldolgozásokat írt kórusra és szimfonikus zenekarra. Harmadik szerzői időszakát 1956-tól, második házasságkötésétől lehet számítani (első felesége 1949-től hét évig Lázár Ilona volt), ezekben az években írta Hárfaversenyét is (1959), második feleségének, Devescovi Erzsébet hárfaművésznék. Két gyermekük született: Gergely, a ma Liszt Ferenc-díjas nagybőgőművész és habilitált bőgőtanár és Zsófia, Bartók–Pásztory-díjas hegedűművész, a Zeneakadémia tanára.

Nagyon szerette gyermekeit és feleségét, akik emlékét a mai napig is példásan őrzik. Unokái is zenészek.

Kétszer tüntették ki Erkel Ferenc-díjjal (1952, 1953), 1954-ben pedig Kossuth-díjjal.

Népzene tudományi írásai nemcsak tartalmukat tekintve kimagaslóak, de az írások stílusa, kiemelkedően pontos magyarsága és lebilincselő nyelvezete is szót érdemel. Kórusművei méltatlanul hevernek a kottatárak mélyén, ritkán szólalnak meg a koncerttermekben. Vajon miért?

A szomorú évforduló kapcsán csak biztatni tudom a kórusvezetőket: bátran vegyék elő Járdányi műveit.

Zenekari műveit, melyeknek levegőjéből a magyarságáért mindent megtevő, a magyar lélek rezdüléseit jól ismerő kitűnő alkotó hangja szól, szintén ritkán hallani.

Halála után Kodály Zoltán német nyelvű cikket írt a Studia Musicologica című folyóiratban: „Erejként teljében hagyott itt bennünket. Talán gondban amiatt, hogy annyi mindent nem fejezhetett be. De nyugodtan abban a tudatban, hogy ameddig dolgozhatott, egész odaadással és teljes sikerrel tette. Nem veszítette el életét, mert sohasem törődött azzal, hogy megtartsa.”

Kodály Zoltán és Járdányi Pál

Járdányi Pál kórusművei:

Vegyeskarok:

25. zsoltár 1942
A pogány király leánya – Népballada 1952
Árva madár – Népdal 1952
Éva, szívem Éva – Népdal vegyeskarra 1952
Föltámadott a tenger 1957
Hajnali tánc – Vegyeskarra 1951
Hej Vargáné – Népdal 1951
Karácsonyi fény – Vegyeskarra 1963
Karikás tánc – Két népdal 1951
Katonaszerelem – Népdalok vegyeskarra 1951
Két magyar népdal – Vegyeskarra 1952
Kit mi illet 1961
Leányvásár 1950
Missa brevis. Ad duas voces inaequales 1947
Négy kidei népdal 1951
Savaria – Vegyeskarra 1963
Széles a Duna (Kodály-köszöntő) 1957
Utca, utca 1953

Női karok:

Búcsú 1938
Hervadni kezdettem 1937
Kis karácsonyi ének 1937
Már vége 1957
Sóhajtás 1937
Szegény Zsuzsi a táborozáskor 1942

Gyermekkarok:

Gergő nótái - Könnyű gyermekkarok 1959

A cappella kórusmű (apparátus megjelölése nélkül):

Három kórusmű Ady Endre-versekre 1937

Férfi karok:

Jeden, dva, tri (Kodály-köszöntő) 1962
Kossuth Lajos regimentje - Két népdal férfikarra 1953

Dr. Fehér Anikó

BÓNIS FERENC RÁKÓCZI-INDULÓ, KOSSUTH-SZIMFÓNIA, SZÉKELY FONÓ

A Balassi Kiadó gondozásában jelent meg e címmel Dr. Bónis Ferenc legújabb könyve, tartalma: „Hűs írás a magyar zenéről.” A tömör összefoglalást a fülszöveg így jellemzi:

„E kötet címében három kiemelkedő zenemű áll, jelképeként a magyar zenetörténet három századának. E három évszázadban, témánk határai között maradvá, olyan személyiségek tűnnek fel útjelzőül, mint Rákóczi és Mozart, Berlioz és Liszt, Bartók és Kossuth, Erkel és Kodály. Nevük a magyar muzsika újabbkori történelmi ihletettségének meganynyi tetőpontjára utal.”

Az ELŐSZÓ-ban Bónis Ferenc úgy nyilatkozik: „...esetünkben mégcsak nem is a teljes emberiség teljes múltjának részletes feltérképezésére vállalkoztunk, csupán a magyar szellem egyik jellemző megnyilvánulásának, a magyar zenei múltnak megismerésére, két-három évszázad időhatárai között.”

Az első fejezet: *Rákóczi-nóta, Rákóczi-induló* címet viselve nyúl vissza a XVII. századig, amikor már a nagy fejedelem életében feltűnik ez a dallamcsalád. A nóta a XVIII. században valóságos „zenei bokorra” virágzott ki, melyre Mozart, Haydn és Beethoven mellett koruk számos neves és névtelen, hazai és külföldi kismestere is felfigyelt, bizonyítva és fokozva elterjedtségét. A *Rákóczi-nóta* továbbélése során nagyon sok szövegi és dallami változatban terjedt el. Akár a költeményt, akár a lejegyzett dallamot 1750 táján kezdték írásba foglalni. Bónis Ferenc nagyon sok eredeti kottapéldával illusztrálja és mutatja be a legkisebb hasonlóságot és különbséget, bemutatva a szövegi változatokat, és részletesen analizálja zenei szempontból. Kitér a hangnemekre, hangközökre, a dallamok főbb karakterjegyeire. És itt megjelennek az utalások arra, hogy magyar és külföldi zeneszerzők műveiben miként fedezhetők fel, az itt előforduló egyes dallamfordulatok. A szerző, elmélyült elemzése alapján, bátran kijelenthette, hogy: „A *Rákóczi-nóta* valóságos vándordallam-családként jelent meg a XVIII. század klasszikus bécsi zenéjében.”

Mindezt erősíti a következő nagy fejezet: *Liszt Ferenc és a Rákóczi-dallamok*. Bevezetésképpen Bartók Bélának 1936-ban a Magyar Tudományos Akadémián tartott székfoglaló előadására utal, amelyben kifejtette, hogy Liszt fellépéséig egyetlen zeneszerző sem integrált oly sok és sokféle materiát egyetlen életművé, mint ő. Legkiválóbb zenetudósaink foglalkoztak Liszt művészetével. Általános megállapítás, ha „vándorévei” során megtetszett egy dallam, szívesen foglalta műzenei keretbe. Ezek közül is kiemelkedő a különböző zeneszerzői periódusban, különböző zenei formában feltűnő Rákóczi-nóta illetve Rákóczi-induló. Meggyőző kotta illusztráció igazolja mindezt. És itt már kapcsolódik a téma a következő fejezethez:

Verbunkos-problémák Mozarttól Kodályig. Hogy mi a verbunkos, e kérdéssel legalább kétszáz éve foglalkozik a tudomány. A név a zenés katonatoborzásoknak, a verbuválásnak emlékét őrzi. A megszólaló zene első nagy nemzedéke: Bihari, Lavotta, Csermák, akik személyesen is érintkezettek a klasszikus bécsi zenével és zenei élettel. E neves korszakról *Szabolcsi Bence* zenetudós írásaiból tudhatjuk meg a legtöbbet, de szubjektív élményként említhetem meg, hogy a Zeneakadémián évtizedekig oktató professzor óráin elmondottak, felejthetetlen élményként maradtak meg tanítványai emlékezetében. Jelen kiadványban a „problémákra” a kiválóan válogatott kottapéldák

adják ismételtlen a választ. És immáron az Egressy Szózat és az Erkel Himnusz nyomán a szerző a következő fejezetekben *Erkel Ferenc* kétszázadik születésnapjára, címmel a zeneszerzőt mutatja be, majd Erkel, *Mosonyi és Liszt* egy bécsi művészeti lap hasábjain c. fejezetében a kor érdekes különbségeire utal a XIX. század során megjelent magyar és német nyelvű sajtó írásai alapján.

Erkel alakja Kodály írásaiban címmel, a szerző már átvezeti olvasóit a XX. századba.

Kodály Zoltán 1921-ben Gyulán a Magyar Néprajzi Társaság vándorgyűlésén tartotta első Erkel előadását, ahol imígyen vetette fel a témát: „a város híres szülöttjének, Erkelnek a népzenevel való kapcsolatát vizsgáljuk.” Az évtizedek során több alkalommal is foglalkozott írásaiban e kérdéssel és tartott előadást Erkelről.

Bartók világába kalauzol a következő fejezet, *A Kossuth-szimfónia és stílári tartománya* címmel, mely nyolc „különös sorsú” Bartók műről szól, kottapéldákkal alátámasztva megállapításait. Bartók Béla – Balázs Béla szövegére írt – egyetlen operáját *A kékszakállú herceg vára* című egyfelvonásost 1918. májusában mutatták be. „Látni fogsz, de sohse kérdezz!” *Gondolatok a Kékszakállú herceg váráról*. Ez a tanulmány felidézi az 1960-as, 70-es években még élő tanúságtévőket, akiknek emlékezései hitelesítik a remekmű értelmezését.

A kortárs *Dohnányi* méltó bemutatását, az Életrajzi vázlatok, halálának ötvenedik évfordulójára című cikkében eleveníti fel a szerző. A XX. század második felének évtizedeiben alkalma volt Bónis Ferencnek a még élő egykori koronatanúk vallomásaiból érdekes összeállításokat készíteni, amelynek részleteit a következő tanulmányokban közli.

– *Tanúságtétel Bartók és Kodály korából: Radnai Miklós zeneszerző naplójegyzetei.* – *Molnár Antal keserű életrajza.* – *Kodály Zoltán és Móricz Zsigmond.*

Ismét gazdag kottapéldákkal támasztja alá elemzéseit a szerző: *Kodály két Hány János-kompozíciója*, című tanulmányában. Az egyik mű *a daljáték*, melyet 1926. október 16-án mutatott be az Operaház, a másik a *szimfónikus szvit*, melyet öt hónappal később Barcelonában mutatnak be Fleischer Antal vezényletével. Az előbbi a mese és az ironia eszközeivel a történelmi operák hagyományainak továbbvivője, és ezen ismeretek tudatában számíthat elismerésre a hazai közönség körében. Ám történelmi ismeretek nélkül e daljáték nem számíthat külföldi megértésre. E felismerés zseniális mű megkomponálását eredményezte, *zenekari szvit* formájában. És a mű már bemuta-

tásának évében világsikerré lett, igazi magyar zene a szó legnemesebb értelmében.

A bemutatások sorát Kodály másik színpadi műve követi. *Székely fonó, avagy Kodály, Homérosz útján*. Igen érdekes elemzés során ismerteti az író az egyfelvonásos daljátékot, utalva arra, miként alakul a magyar népzenei elemekből épülő műben az emberi szenvedélyek, indulatok drámai feszültsége, milyen mértékben sejlének fel az antik kultúráról öröklött és megismert elvek. 1924 és 32 között készült a „világ zeneirodalmának legnagyobb szabású népdalfeldolgozása”. Bemutatására Budapesten, 1932-ben került sor, de Kodály évtizedekkel később is dolgozott meg rajta.

A magyar zenetörténet sorrendjét követve természetesen a következő téma: *Menekülés a természethez: Cantata profana*. E varázslatos mű hallatán valószínűleg föl sem merül a hallgatóban: mennyi zenei, történelmi és eszmei gondolatársítás előzte meg Bartók gondolatvilágát e mű megvalósulásáig. Nagyon érdekes adatokat tár föl a szerző ez alkalommal a korábbi Bartók művek elemzése alapján, Bartóknak a természethez való kapcsolatáról, és széleskörű népzene ismeretéről, majd a későbbi évek levelezései során felmerülő történelmi-politikai aggályokról. Idézet 1932. október 22-i bécsi kiadójának írt leveléből: „*azt kívánom, hogy a kantáta, jelenlegi állapotában, egyáltalán ne kerülhessen*

előadásra Magyarországon, se most, se soha máskor.” Az ősbemutató Londonban volt 1934. május 25-én. De két évvel később Bartók szerencsére visszavonta tilalmát, és így a mű 1936. november 10-én elhangzott Budapesten. Az eseményt megőrizte Tóth Aladár beszámolója.

Bartók oeuvrejét a kötet *Bartók zenekari Concertójának* keletkezéséről című írása zárja, méltó módon ismertetve a zeneszerző életének legutolsó szakaszát, a mű elemzését néhány jellegzetes kottapéldával alátámasztva.

A könyv utolsó írásai Kodály világába vezetnek: *A magyar népzene*. Adatok Kodály tanulmányának keletkezéstörténetéhez. – *Amerikai délibáb*. Kodály Zoltán és tanítványa, Balogh Ernő. – *A „Százéves terv” történetéhez*. Szőnyi Erzsébet és Kodály Zoltán levelezése. – *In Memoriam Alfred Schlee*. Egy kéziratot Kodály-kompozíció elé.

A könyv írója *Bónis Ferenc* zenetörténész, a szó legnemesebb értelmében „zenekutató és író”, aki mindig újabb és újabb területét tárja fel a magyar zenetörténetnek, pontosan felidézve nagyjaink életművét, mindig – addig ismeretlen – újabb adatokkal kiegészítve. Hazai és külföldi kutatásai során rábukkant a „levelezések” rejtett titkaira. Kiváló érzékkel választja ki az addig nem ismert részleteket, amelyek gyakran megvilágítanak egy-egy elhatározást, cselekvést, lényeges döntést. Gazdag tárházát tárja fel e kötet a személyes hangvételű levelezéseknek melyben új adatok érdekes, olvasmányos formában kerülnek az olvasók elé.

Ezzel a *kódával* kívánom zárni e recenziót, jó szívvel ajánlva e könyvet mindazoknak akik újabb részleteket, újabb megvilágításban kívánnak megismerni magyar zenei világunk mikrokozmoszából.

Márkusné Natter-Nád Klára

KÓRUSOK AZ ORGONAAVATÓN

Végre elmondhatjuk, hogy a fasori református templomban annak építészeti értékeihez méltó orgonája szólalhat meg! A 103 éves Angster orgona felújítását és bővítését közel 15 éven át végezte a Pécsi Orgonaépítő Manufaktúra *Pálúr János* orgonaművész, helyi organista tervei szerint.

Az orgonaavató napok több programot kínáltak az érdeklődőknek március 4-8-ig: volt szakmai bemutató, bemutató zeneiskoláknak, orgonaavató istentisztelet, hangszerismertető a Julianna iskolának, valamint református lelkészeknek és befejezésül *Pálúr János* hangversenye.

Példás esemény volt az orgonaavató istentisztelet, mert bemutatta, hogy ez nem egy templom privát ünnepe volt, hanem a Magyarországi Református Egyház közös hálaadása. Ezt fejezte ki *Szabó István*, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke igehirdetésében, és a szereplő négy református énekkar közös produkciója.

Mind a négy kórus együtt énekelt, karnagyaik vezényletével és mindegyik mű orgonaszólomát *Pálúr János* játszotta. A négy kórus a **Debreceni Kollégiumi Kántus** (*Berkesi Sándor*), a **Pasaréti Palló Imre Énekkar** (*Cseri Zsófia*), a **Psalterium Énekkar** (*Arany János*) és a **Pozsonyi úti Hálaadás Kórus** (*Berkesi Boglárka*) volt.

Először *Arany János* állt az együttes élére, hogy Kodály Zoltán „A 114. genfi zsoltár” c. művével megadja a magasztos esemény alaphangját. Az első pillanattól kezdve egységes kórushangzást valósítottak meg. A méltóságos tempó, valamint a vezénylő karnagy, az organista és az éneklő együttes ideális kapcsolata tartalmas zenei

élményben részesített bennünket.

Berkesi Boglárka Gárdonyi Zoltán „Az Úr szabadított meg” c. művét vezényelte. Gárdonyi Zoltán ifjúkorában Bartha Dénes és Szabolcsi Bence után szerzett zenetudományi doktorátust Berlinben. 1941-1969-ig tanított a Zeneakadémián, ahol 1948-ig vezette a protestáns egyházzenei tanszakot. Amikor életének utolsó másfél évtizedét Németországban töltötte, akkor is számos művével gazdagította a magyar református egyházzenei.

Szabó István püspök igehirdetése után *Pálúr János* franciás improvizációjával mutatta be az új orgona színes lehetőségeit.

A püspöki fohász után még két motettát hallottunk: A legmesszebről érkezett kórus, a debreceni Kántus karnagya, *Berkesi Sándor* C. Franck „Dextera Domini” c. művét vezényelte. A szólistákat a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának ének szakos növendékei közül hozták, így hallottuk *Varga Júlia* (S), *Biri Gergely* (T) és *Andrássy György* (B) énekét. Az igényes kórusmű az éneklő sokaság pianissimojával szólalt meg, és növekedett tovább, majd szólisták hangján hömpölygött tovább, végül a kezdő hangvétellel fejeződött be.

Végül *Hartyányi Judit* állt az együttes élére és

Gárdonyi Zsolt „Hálaadó ének”-ét szólaltatták meg. A pasarétiakkal kezdettől fogva ő próbálta ezt a darabot, ami olyan volt, mintha erre az alkalomra született volna.

Az egész eseménnyel minden jelenlévő gazdagodott. Őszintén kívánom, hogy mindannyiuknak legyen ilyen tartalmas élménye!

Kovács Mária

„NEM SOKASÁG, HANEM LÉLEK”

A pécsi Szent Ferenc templom Szeráfi Kórusa (Nagy Ernő) vendégszerepelt június 4-én a Váci utcai Szent Mihály templomban. Barátság kapcsolja össze a két templom énekeseit: már tavaly is ide várták a pesti érdeklődőket, és tovább is él ez a hagyomány.

A szombat délutáni szentmisén a váci utcai **Liszt Ferenc Kórus**sal (Farkas Mária) együtt szerepeltek, és utána a pécsiek adtak egy rövid koncertet.

Kezdetre a pécsi karnagy, *Nagy Ernő* vezényletével Viadana „Exultate justi” kezdetű motettája szólalt meg. A szentmisén Valentin Rathberger (1682-1750) német zeneszerző miséjét énekeltek a váci utcai karnagy, *Farkas Mária* vezényletével. A szentmise közben még két motettát hallottunk: Arcadelt (cca.1507-1568) „Ave Maria” c. közismert művét a prédikáció után, a szentáldozás alatt pedig Gibbons (1583-1625) „Jesu benignissime” kezdetű motettáját a pécsi *Takáts Eszter* vezényelte, aki szoprán szólístaként a mise Benedictus tételében mutatkozott be. A mise orgonaszólamát *Hajdók Judit* orgonaművész játszotta.

A szentmise után a pécsiek a szentély elé álltak, hogy koncertet adjanak. Ekkor látszott, hogy igazán kicsi együttessel van dolgunk (10 fiatal leány + 4 fiatalember). A kórus viszont bebizonyította, hogy a színvonal sose attól függ, hogy mennyien énekelnek, hanem attól hogy hogyan szól a hangjuk. Az együttes jó hangképzésével, tömör hangzásával, változatos dinamikájával élményt nyújtott, és ez karnagyuk, *Nagy Ernő* munkáját dicséri. Nem hallgathatjuk el, hogy ezek az énekesek a **pécsi Nagy Lajos Ciszterci Gimnáziumban** nőttek föl az ő keze alatt.

Hangversenyüket a *Jáger László* vezényletével megszólaltatott Kocsár Miklós (1933-) „Beatus vir” c. motettájával kezdték. Marco Frisina (1954-) ma élő olasz pap-zeneszerző „Anima Christi” c. műve szólalt meg ezután *Nagy Ernő* vezényletével és *Takáts Eszter* szólójával. A kortárs zeneszerzőről meg kell jegyeznünk, hogy a Vatikánban vezető tisztséget tölt be, rendszeresen vezényel és gyakran szólalnak meg művei Olaszországban. *Horváth Márton Levente* (1983-) a Zeneakadémia Egyházzenei Tanszakán orgonát oktat. Az ő „O salutaris hostia” kezdetű művét vezényelte *Nagy Ernő*. Utána ismét *Takáts Eszter* vezényletével énekelte a kórus: Ola Gjelo (1978-) norvég származású, Amerikában élő zeneszerző „Ubi caritas” c. művét *Hajdók Judit* orgonakíséretével hallottuk. A hangverseny utolsó két számát ismét *Nagy Ernő* vezényelte. John Rutter (1945-) angol zeneszerző, karmester és zeneműkiadó, az Egyházi Zenészek Céhének tagja, aki elsősorban egyházi kórusműveket írt, „The Lord Bless You” kezdetű művét hallottuk. Giovanni Marzi (1935-) „Bep-po” becenéven ismertté vált olasz zeneszerző, orgonaművész és karnagy. Befejezésül a kórus „Maria lassu” c. művét énekelte.

A hangversenyen nagyrészt ritkán hallható műveket énekelte a kórus, és főleg kortárs zeneszerzők alkotásait adták elő. Jó lenne, ha budapesti együttesek – főleg egyházi kórusok – kihasználnák, hogy nem szereplési idejükben lép föl színvonalas énekkar, és eljőnnének meghallgatni műsorát. A közönség hosszantartó tapsal köszönte meg a pécsiek élményt adó, tartalmas koncertjét. Reméljük, egyre többen hallhatjuk őket Budapesten!

Kovács Mária

AZ ÉNEKES ZENE A HANGSZERES ZENE ÖRÖK IDEÁLJA

A VIII. Szovátai Tavaszi Kórusfesztiválnak, melyet 2016. április 23-án a mindössze tízezer lakosú, festői szépségű, a Medve-tóról is ismert üdülővárosban rendeztek, a fenti Leopold Mozart idézet volt a mottója.

A fesztivál egyik fő célja – a főszervező, a helyi **Intermezzo Kamarakórus** karnagya, **Fülöp Judit** elmondása szerint – egy olyan Kárpát-medencei kórustalálkozó létrehozása, ahol különböző erdélyi és anyaországi régiók kórusai adhatnak számot a tudásukról, bekapcsolva ezzel Szovátát és a székely kóruskultúrát, kórusmozgalmat az anyaország zenéi vérkeringésébe. Másodízben lehetett ebben az évben KÓTA minősítést kérni a rendezvényen. Ennek megfelelően a KÓTA által delegált zsűri tagjai – **Somogyváry Ákos, Saltzer Géza és Kabdebó Sándor** – hallgathatták végig a színvonalas produkciókat, majd az eredményhirdetés után, igazi erdélyi vendéglátás mellett, késő éjszakába nyúlóan beszélgethettek a karnagyokkal. Újra elmerenghettünk azon a tényen, hogy amíg itthon a kóruséneklés válságáról beszélünk, addig a szomszédban akarattal, lelkeses-

déssel, önfeláldozó munkával létrehoztak egy telt házas rendezvényt. Jöttek énekelni képzetebbek és műkedvelők egyaránt, és tanulságos volt érezni, látni, hogy mennyire hisznek a közös éneklés erejében, ismerik ennek életet gazdagító hatásait. Budapesti, az iskolai éneklésekhez szokott embernek lúdbőrözött a háta a közösen elénekelt Himnuszok és Szózat alatt. A hit, a vágyakozás ereje szinte megremegtette a falakat, betöltve a belső és külső teret énekszóval.

Dél előtt a résztvevők fúvószenekari felvonulással indultak a fesztivál helyszínét adó Művelődési Házba, idén a **Szentegyházi Fúvószenekar** vezetésével. Az út mentén nagy tömeg követte az énekeseket, így módon is értesülve az aznapi kulturális eseményről. A művelődési házba érkezvén, a nyitóbeszéd után – melynek keretében **Tóth Guttman Emese**, a Romá-

niai Magyar Dalosszövetség elnöke is köszöntötte a résztvevőket – a fesztivált is ők nyitották meg, megalapozva az egész nap vidám hangulatát.

A koncert első felében a minősülni vágyó énekkarok léptek a színpadra, majd szünet után énekeltek a többiek. A Marosvásárhelyről érkezett, **Dr. Orosz-Pál József** által vezetett **Szalman Lóránt Egyetemi Kórust** hallgathattuk meg elsőként. A karnagy úr – aki nem melleleg három kórusát hozta el a fesztiválra – értő irányítása mellett a leendő énektanárokból álló kórus nagy lelkesedéssel énekelte. Szépen tagolták a nyitó Viadana művet, érzékeny és hatásos crescendoval érkeztek a Bruckner: *Locus iste* végéhez. Mélyen érzelmes előadásban hallottuk a ritkán énekelte Kodály: *Naphimnusz*t, míg Kodály: *Öreg*ek című kórusát *Ferencz Annamária*, első éves mesterképzős hallgató vezényelte. A fiatal karnagypalánta – érthető módon – még nagyon birkózott a textúrával. Az énekkar „Arany dicsérettel” minősítést nyert.

A kovásznai Kőrösi Csoma Sándor iskola „**Tiszta Szív**” **diák-kórusa** *Cseh Béla* vezetésével szép és igényes műsorral készült, de ezen a napon sajnos nem sikerült koncentráltan énekelniük, kissé indiszponáltak voltak. Az egyébként szépen szóló gyerekek kicsit mereven énekeltek, meglehet, karnagyukkal együtt a túlzott izgalom nyomta rá bélyegét az előadásukra. Például a *Bolyongást* egy nagy szekunddal följebb kezdték, majd az alt szólam visszatért az eredeti hangnembe, ám a többiek maradtak fönt a mű végéig. A programjukat záró gyermekdalok voltak igazán nekik valók, itt felszabadultan, csilingelőn hallhattuk őket. Ezüst minősítést kaptak.

A **Balázs Ferenc Vegyeskar** Székelyudvarhelyről szép példája volt az igazi amatőr kórusnak. Népdalfeldolgozások mellett *Lotti*, *Kodály* és *Rahmanyinov* műveket énekeltek. Az énekesek odaadó figyelem, karnagyukat, *dr. Orosz-Pál Józsefet* követő muzsikálása ezüst minősítést eredményezett.

A Tiszaújvárosi **Református Énekkart** *Birtalan Judit* vezeti, férje, *Birtalan József* zeneszerző a basszus szólamot erősíti. Így érthető, hogy műsoruk felét *Birtalan* művek alkották, de hallottunk tőlük érzékenyen megszólaltatott *Praetorius* művet, sőt, spirituálét is (itt megemlítem, hogy tapasztalatom szerint kórusaink a hazai népdalfeldolgozásokat sokkal hitelesebben énekelik). A kulturált, gondozott hangzású, szépen kézben tartott énekkar méltán aratott szép sikert, és nyert arany minősítést.

A minősítések sorát a székelyudvarhelyi **Camerata Nőikar** zárta. A végére maradt így módon a legszínvonalasabb produkció, a hölgyek óriási kedvvel, szép tiszta hangzással valószínűleg meg karnagyuk (talán már mondanunk sem kell: *Orosz-Pál József*) elképzeléseit. Az egész produkció kiemelkedő pillanata volt *Pekka Kostianen*: *Jaakobin Pojat* című népszerű műve, melyet a közönség hosszan tartó vastapsa jutalmazott. Annak fényében különösen nagyszerű volt ez a teljesítmény, hogy a kórustagok havonta egyszer találkoznak, vannak, akik Budapestről utaznak haza próbálni. Az énekkar az aznapi legmagasabb, Gálakórus minősítést kapta.

Szünet után a fesztiválhangversennyel folytatódott a program. Hallhattuk a bajai **Liszt Ferenc Kórust**, mely változatos műsorát *Makkai Gézáné* karnagy asszony vezetésével szép hangzással (talán a szoprán lehetett volna néha kicsit puhább), intonációs igényességgel, meggyőző muzikalitással adta elő. Férfikarnak is örülhettünk, a

Sepsiszentgyörgyről érkezett **Kónya Ádám Férfikar** nagyszerű éneklését hallva joggal adódott a kérdés: Miért nem kérték minősítést? Ígérték, jövőre belevágnak, de nemrég karnagyváltás történt náluk, most a fiatal, rendkívül muzikális **Jakab Árpád** vezeti őket. Jó volt hallani, hogy nem csak törekszenek a tiszta éneklésre, hanem meg is valósítják azt, és ami a férfikarok sajátja, rendkívüli lelkülettel adták elő többek között Farkas Ferenc, Kodály, Bartók, Vásárhelyi Zoltán(!) és Verdi műveit. Fellépett a házigazda, az **Intermezzo Kamarakórus** is, **Fülöp Judit** karnagy és főszerző asszony vezetésével. Megkapó volt a kis létszámú csapat szép zengő hangzása, különösen a négyfős férfikar szép, puha és homogén megszólalása. Különleges teljesítmény, hogy a szervezőmunka mellett maradt energiájuk ilyen szépen énekelni. A hangversenyt az egri **Family Singers** műsora zárta. Ez a különleges formáció, amelyben a szülők a hat gyermekükkel énekelnek, egyre nagyobb hírnevet szerez magának, és már az országnak is. Bravúros a homogén megszólalásuk, a kiegyenlített hangzásuk, muzikalitásuk. Az édesapa, **Tóth Vilmos** hivatalos zenei képzés nélkül vezeti professzionális szinten a családi kórust. Nagyon jól felépített, a család hangi adottságait figyelembe vevő műsoruk végén a közönség szünni nem akaró vastappsal köszönte meg a kimagasló produkciót.

Az eredményhirdetés után felhangzott **Makkai Gyöngyvér** erre a fesztiválra komponált összkara: A csúcs közel (kell-e mondani, vezényelt: **dr. Orosz-Pál József**). Végighallgatva az egész napi programot, úgy érezhettük, valóban csúcs ez a rendezvény. Kívánjuk, hogy sikerüljön még sokáig ezen a szinten, a mostanihoz hasonló sikerrel megrendezni a **Szovátai Tavasi Kórusfesztivált**.

- k s -

NEGYEDSZÁZADOS AZ ÁDÁM JENŐ ZENEISKOLA, NÉVADÓJA SZÜLETÉSÉNEK 120. ÉVFORDULÓJÁN

Az **Ádám Jenő Zeneiskolát** 1991-ben **Vajna Katalin** zenepedagógus alapította. 2006-tól az intézmény fenntartója az „Összhang” Művészeti, Tehetség gondozó, Közhasznú Alapítvány.

Jelenleg zeneművészet ágban 9 tanszakon folytatunk képzést. Növendékeink létszáma – az előképzsősökkel együtt - 450 körül mozog. Minden növendék fejlesztését fontosnak tartjuk, hiszen minden gyermek egyedi és megismételhetetlen. Telephelyet tartunk fenn Szolnokon és a környező településeken: Jászládányban, Kötelken, Martfűn, Nagykörűben, Rákóczi falván, Szászberken, Tószezen, Újszászon, Zagyvarékason. A zeneiskola tanárai fontosnak tartják, hogy gyermekeink minél több fellépésen szerezzenek gyakorlatot a közönség előtti játékban, így szívesen szerepelnek polgármesteri hivatalok, művelődési házak, szociális otthonok, stb. felkérésére. A közös muzsikálás szép eredménye, hogy gitárzenekarunk 2004-ben Franciaországban, fúvós zenekarunk 2008-ban a németországi Luckenwaldban vendégszerepelhetett. Az intézmény a város és környéke kulturális életében jelentős szerepet tölt be, hasznosítva a zenei nevelés-okta-

tás folyamatában tanulókat. 1994-ben hívtuk életre az **Ádám Jenő Országos Dalversenyt**, amely hiányt pótló rendezvény volt abban az időben. Az énekversenyek 1996-tól az Oktatási Hivatal által háromévente meghirdetett, iskolánk rendezésében megvalósuló országos zeneiskolai magánének versenyek. A verseny-győztesek közül sokan ma már híres operaénekesek, illetve művésztanárok (**Cserna Ildikó** Liszt-díjas, **Herczenik Anna**, **Sólyom-Nagy Máté**, **Sáfár Orsolya**, **Bretz Gábor**, **Csizmár Dávid** és még sokan mások). 2017. május 19-22. között kerül sor újra a IX. Országos Ádám Jenő Dalversenyre a Megyeháza patinás dísztermében.

2007 óta a tehetség-felismerés, a tehetségfejlesztés, tehetség gondozás és tehetség-tanácsadás tudatos művelője az intézmény, 2009. január elsejétől akkreditált az Ádám Jenő Tehetséggondozó és Tehetségfejlesztési Központ, azóta két alkalommal 2011-ben és 2014-ben is megkaptuk a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács Kistérségi Hatókörű, Akkreditált, Kiváló Tehetségpontja elismerést. **Szabó Katalin** igazgató 2013-ban megkapta tehetségsegítő munkájáért a „**Bonis Bona**” díjat.

Az alapítás óta eltelt 25 év alatt növendékeink és tanáraink sok sikert, eredményt tudhatnak magukénak. A 25 év alatt a pályára került növendékeink száma megközelíti az 50 főt. Több tanítványunk már zenetanár, vagy szimfonikus zenekarok tagja. A különböző szintű zenei versenyeken több mint 89 versenyeredménnyel büszkélkedhetünk. Minden tanárunk épít a tanulók szakmai szükségleteire és

céljaira, felkeltve és ébren tartva érdeklődésüket.

2014-ben kapcsolódtunk a pedagógusok minősítési rendszerének bevezetéséhez a pedagógus életpálya modell megvalósításával, az intézményi, a pedagógus és a vezetői önértékeléssel, a tanárok folyamatos önképzésével, az innovatív gondolkodással.

„Micsoda titok és rejtély a zene és zenélés azok számára, akiknek alig van sejtelve róla! Megbecsülést, szeretetet kíván ébresztgetni maga iránt a tanító? Muzsikáljon tanítványainak! Zenéljenek, énekeljenek együtt! Hangversenyt hallgatva szóljon a hangszerekről, karmesterről, vezénylésről, hangszer tanulásról, énekművészetről! Alapjában véve kicsiny és jelentéktelennek látszó dolgok ezek, de gyakran sok másnál lényegesebbek, amikor arról van szó, hogy az embereket közelebb hozzuk egymáshoz.” (Ádám Jenő)

A magyar kultúra jövőjéért felelősséget érezve törekszünk arra, hogy tanítványainknak minél több sikerélményt adó fellépésben, közös muzsikálásban legyen részük, ami nemesíti az erkölcsöt, fejleszti memóriát, a logikai képességet – készséget, erősíti a hazaszeretet, a kreativitást, a közösségben való gondolkodást, a hagyománytisztelést, a magyar és egyetemes kultúra értékeinek továbbélését.

Szabó Katalin

Az Ádám Jenő Zeneiskola igazgatója

AZ EGYETEMI POLGÁR MINT LEENDŐ GYAKORLATI EMBER (TANÁR)

1. **Nem tudom, tudod-e**, hogy a filozófiai fakultáson nem lehet tanári diplomát szerezni. Ha nem tudod, vedd tudomásul, hogy az egyetem csak tudósokat nevel. Tanárrá az embert – hivatalosan – a Tanárképző Intézet dajkálja és a Tanárvizsgáló Bizottság avatja. Mielőtt tehát elhatároznád magad, tégy fel egy nagyon komoly kérdést önmagadnak: tanár akarsz-e lenni, vagy tudós? Mert nincs rettenetesebb a titkos ambíció fűtötte, pártában maradt, reménybeli egyetemi professzornál – középiskolai katedrán. Nem tanítanak, hanem előadnak, nem kérdeznek, hanem félelmi kollokviumokat tartanak, gyorsírással kell „jegyezni” magyarázatukat, a gyerekekkel pedig nem törődnek.

2. Mert ez a második, talán az előbbinél is fontosabb kérdés: **minek tekinted a gyerekeket?** Az igazi tanár alázatos szolgája a gyermek öfenségének, nem pedig korlátlan kényura a nálánál gyöngébb és vele alárendelt viszonyban élő kis páriának. Tudja jól, hogy az a

gyerek külön nála, mert tíz-húsz olyan esztendőre kedvezőbbek a lehetőségei, hogy nem tölti el hiába, amit ő már jól-rosszul a háta mögött hagyott, s ki meri a maga életéről azt mondani, hogy az nem telhetett volna el különben? Nem lesz tehát jó tanár belőled, ha a gyerekekhez le akarsz ereszkedni, mert hogy bírsz akkor őszintén, alázatosan felemelkedni hozzá?

3. **Mit értesz tanári munka alatt?** – ezt a kérdést se hagyd elintézetlen, mielőtt végleges döntésre szánád el magad, lásd: az áltanárok, a tudóstípus mindenáron és mindenekfelett tanítani akar. Pedig a középiskola feladata egyes-egyedül a nevelőmunka. Az adathalmaz, a tudásanyag ennek az elsősorban nevelőmunkának éppen olyan mellékterméke csu-

pán, mint a gázgyártásnak a kátrány. Ha bemagoltatod a levezetés menetét a másodfokú egyenlet általános alakjától a megoldási képletéig, meddő munkát végeztél, mert ezt a levezetést érettségi után a legtöbb diák elfelejti. Ha az volt a fő célod, hogy a deduktív következtetést s vele együtt a matematikai gondolkozást próbálja, szokja és szeresse meg, olyan kincset adtál neki (egész életére), amely szellemi munkamódszerén egész életén keresztül nyomot hagy majd.

4. Mi a te szemedben a nevelés? – mert ezt tisztánunk kell, ha elfogadtad, hogy legfontosabb feladatodnak a nevelést kell tekintened. A legtöbb ember szoktatásnak, sőt egyenesen idomításnak tartja, s elfelejti, hogy nem lóval vagy kutyával lesz dolga. Két külső körülmény tragikusan megkönynyíti számodra, hogy ebbe a tévedésbe mennél alaposabban beleeshess te is. Az egyik az, hogy a gyermek nem elég erős egyéniség még, mikor a kezéd alá kerül, a másik, hogy függő viszonyban van veled. Nem is tud, nem is mer tiltakozni elég erősen az elnyomásod ellen. De te légy erős hitű meggyőződésed igazában, s ne tágíts attól a szilárd elvedtől, hogy az egyéniségből semmit sem lehet lefaragni, elnyomni sem lehet az egyéniséget, legalább tartósan nem, megváltoztatni még kevésbé. Ahogy az orvos a betegséget nem szüntetheti meg, csak azt biztosítja, hogy kedvező körülmények között folyhasson le, úgy vigyázz te is – és ez a tulajdonkép-

peni nevelőmunka helyes módszere –, hogy a gyermek egyénisége kedvező körülmények között fejlődhesse ki, nem a te Isten tudja hányadik alteregóddá, hanem százszázalékos önmagává.

5. Ez az igazi vezetőképesség. A legtöbb ember nem tud vezetni, mert nincs tekintélye. Tekintélye meg azért nincs, mert nem tud igazán parancsolni. Nézd meg a vezetőt 3000 méteres magasságban a havason, és akkor megérted, hogy minden igazi vezetés: szolgálat. „Aki tikóztaték első akar lenni, legyen a ti szolgátok!” Ugye, hogy annak van tekintélye, mert több, mint te abban a pillanatban? Azzal az eggyel több, hogy tudja, merre menjetek. Ugye, hogy a tekintélye súlyt ad a szavának, és ha megparancsolja, merre, hogy lépjétek, nem lehet a megsemmisülés veszedelme nélkül megszegni a parancsszavát? Ez a szuverénitás ad neki és nektek is szuggesztív erőt, nem a köté meg a tiroli kosztüm, se nem a notesz, az osztálykönyv és a hangos beszéd vagy a pofon.

6. Kezd-e már komolyan derengeni benned, hogy mind a három szerzetesi fogadalmat megköveteli tőled jövőd hivatásod, ha nem is éppen középkori megfogalmazásban? Szegény maradsz, mert a szellemi világ nagykövete nem szegődhetik az anyagi javak rabszolgájául. Tiszta, mert az érzéki embernek nem adatik szuggesztív erő. És alázatos, mert csak alázatos ember nyújthat a jövődnek akkora hitelt, hogy eleve lemond még a reménységről is, hogy munkája kézzelfogható gyümölcsét valaha is megláthassa.

Ilyen lélek híján ne merj tanári pályára lépni, mert sem becsületes, sem boldog ember nem lehet belőled rajta soha semmiképpen.

Karácsony Sándor: *Ocsúdó magyarság. Széphalom Könyvműhely, Budapest 2002., 177-178*

Berkesi Sándor

A GREGORIÁN ÉNEK ÜNNEPE VÁCOTT

A VII. Váci Nemzetközi Gregorián Fesztivál 2017. július 6-9.

„Vocem iucunditatis, annunciate...” „A vidámság hangját hirdessétek...”

2017. július 6-9. között, immár hetedik alkalommal kerül megrendezésre a Gregorián Társaság és a Váci Püspökség szervezésében Vácott a **Nemzetközi Gregorián Fesztivál**. Megálmodója és életre hívója Béres György atya, aki az 1990-ben alakult Gregorián Társaság alapítója és a rendezvény művészeti vezetője. Hetedszer hívja tehát Magyarországra **Béres György** a világ élvonalához tartozó gregorián szkolákat, akik a gregoriánt a legősibb lejegyzések alapján szólaltatják meg, ezzel is inspirációt adva ahhoz, hogy hazánkban tovább mélyüljön a liturgikus ének szép és hiteles megszólaltatásának igénye és művészete.

A Fesztivál a belgiumi, Watou-ban 3 évenként megrendezett, s a világ legjelentősebb szkoláit egybehívó Nemzetközi Gregorián Fesztivál mintájára született. Célja: mindenkire közel vinni a gregorián éneket: a **liturgián** keresztül a hívőkhöz, a **koncertek** által a zeneszerető közönséghez, az **előadások** révén pedig a szakemberekhez.

Vác tehát néhány napra ismét Közép Európa gregorián fővárosává lesz!

A Lélek éneke – az Egyház zenei anyanyelve

A gregorián ének egy különleges, sok évszázad alatt tökéletesre csiszolt zene, amely több mint zene: a teremtés és megváltás misztériumának átímadkozott hirdetése, és ünneplése. Szabolcsi Bence így ír: „minden dallamszöveg forrása és mintaképe”, az egyszólamúság tökéletes megvalósulása és csúcspontja, amely egyenértékű a zenének más klasszikus csúcspontjaival. De ez a zene szolgál, az ének itt a szent szöveg kimondásának sajátos ünnepélyes módja. Ez a zenei tökéletes-

ség csak eszköz, és nyelv ahhoz, hogy az Isten Igéje ünnepi módon, és öltözetben kimondasson, megtestesüljön, emberi szóvá legyen; és hogy az éneklő a közös imában szóvivője lehessen az Egyháznak, hiszen 2000 éve a gregorián ének az, amelyben az Egyház leghitelesebben és legtermészetesebben mondja ki önmagát. A gregorián tehát az Egyház Lélektől tanult anyanyelve, egy, a Lélek által adott nyelv, amelyben megszületik a „hit józan mómora”, amely az Ige, a Logosz feyelmében, ihletében áll.

A Fesztivál

A nagyszabású rendezvény gerincét a liturgikus alkalmak, a szentmise és a zsolozsma imádság adják.

Ez alkalommal kiemelt jelentőségű lesz az énekelte zsolozsma, hiszen a „Szerzetesek Napján” különböző szerzetes közösségek (bencések, ciszterciek, ferencesek, premonstreiek) vezetnek majd a liturgikus imádságot. Sőt, a reformáció 500 éves évfordulójára való tekintettel, protestáns testvéreinktől is hallhatunk énekelte gregorián zsolozsmát.

A Fesztiválon ugyanakkor a résztvevő szkolák hangversenyeken is fellépnek, - néhányuk Budapesten is hallható lesz - bemutatva a gregorián éne-

ket, amely dallamai révén alakította az európai zeneművészetet. Bemutatkozik néhány hazai szköla is és a szombat esti hangversenyen megszólal a gregorián, mint a többszólamú zene gyökere és ihletője.

A Fesztivál másik célja, hogy betekintést nyújtson a Nyugat-Európában folyó gregorián kutatásokba.

A múlt század közepétől ugyanis a gregorián éneket kutató szakemberek, egyre inkább a kódexekben található legősibb jelek szerepére irányították figyelmüket. Az így kialakult gregorián szemiológia – amit ma már Európa legtöbb egyházzenét tanító Egyetemén oktatnak – mostanra a gregorián előadásmód meghatározó tényezőjévé vált.

A Gregorián Társaság ezért több évtizedes tapasztalattal rendelkező, nemzetközileg is elismert kutatókat hívott meg, akik e témakörben tartják előadásukat.

A VII. Váci Nemzetközi Gregorián Fesztiválra érkezők több napon keresztül meritkezhetnek az énekhang szépségében, a legszentebb ének által.

Találkozhatnak és táplálkozhatnak Isten énekelt Igéjével, „*Ízleljétek és lássátok, milyen jó (édes) az Úr*”. Részesülhetnek ennek az éneknek csodálatos, vonzó és átalakító erejében, és megtapasztalhatják a belső tisztaságnak, örömmek, összeszedettségnek és emelkedettségnek azt a sajátos állapotát, amit csak a gregorián ének képes létrehozni.

Szeretettel várunk mindenkit Vácott, a Gregorián ünnepén!!!

Ruthner Judit 20/8245102

Egy kis technika... 120.

Szemelvények Adorján Ilona: Hangképzés, énektanítás
(*Eötvös József Könyvkiadó Budapest, 1996.*) c. könyvből:

MIT ÉRTÜNK TECHNIKA ALATT?

A technika tulajdonképpen az a képességünk, amellyel szellemileg irányítjuk, fizikailag végrehajtjuk az énekléshez szükséges mozdulatsorozatot. A tökéletes technika a hangadás valamennyi elemének a legmagasabb szinten történő működtetése, vagyis tökéletes uralom a hangadószerző adta lehetőségek felett. ... E kiművelt előadói technika az, amely professzionális szintre emeli az énekest, és lehetővé teszi, hogy művészi elképzeléseit megvalósítsa... (18.old)

FELNÓTT KÓRUSOK

...csak a türelmes szólamunkával lehet elérni azt, hogy egy kórus szólamai kiegyenlítetten, sajátos színharmóniában olvadjanak össze. Ez annyit jelent, hogy minden szólam a maga tipikus színén szóljon: a szoprán a fényes, magas csengéssel, a mezzo pasztellesebben, az alt tömör, sötét árnyalattal, a tenor átütő, fényes hangzással, és a basszus a maga sötét, komoly alapszínével homogén egészet alkosson. Magától értetődő, hogy az ilyen ideális hangzáshoz az egyes szólamok énekeseit megfelelően kell megválogatni: ne a szükségletek szerint alkalmazzuk az énekeseket, ahogy sokszor történik, hanem hangjuk színe szerint döntsük el, melyik szólamba kerüljön. Csak ilyen módon érhetjük el azt a gazdag hangzást, amely egyedül képes arra, hogy a zeneszerző elképzeléseit maradéktalanul megvalósítsa.

GYERMEKKÓRUSOK

Az egészséges, tiszta, csengő hanggal rendelkező, átlagosan jó hallású gyerekek is igen gyakran hamisan énekelnek, s ennek biztos oka a már eredendően helytelen hangképzés, vagy a rosszul szoktatott hangadás.

Mint ahogy a hangszeres tanár is csak akkor várhatja el növendékeitől a hangszerükön való helyes és tiszta játékot, ha az ehhez szükséges technikai ismereteket átadta nekik, úgy az énektanárnak is meg kell tanítania a gyermekeket – koruknak megfelelő szinten – az éneklés alapvető technikai ismereteire. Ennek természetesen feltétele a tanár hangképzésbeli felkészültsége. Kitartó, rendszerese munkával, vagyis a következetesen felépített beéneklésekkel várakozáson felüli eredményeket érhetünk el, és megvalósulhat a mindenkorra biztosított tiszta intonáció lehetősége is.

Eredménytelen munka lenne, ha kisgyermeket „felnőtt” hangképzési gyakorlatokkal, feladatokkal terhelnénk, amelyek csak érthetetlenek és unalmasak lennének számukra. Ugyanakkor tanulásukat, gyakorlásukat olyan alapelemekkel kell elindítanunk, amelyek egyrészt hangjuk érlelését, hangvétélük tudatosítását korukhoz mérten...fejlesztik – minden megterhelés nélkül, hogy hangjuk üdesége, frissessége továbbra is megmaradjon –, másrészt a helyes intonációra való törekvésüket mindinkább tökéletesítik.

Összeállította: *dr. Bruckner Adrienne*

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécsen - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagynál és a Szerkesztőségben

